

İDARE HUKUKU BAKIMINDAN

BASIN VASİTASIYLA İŞLENEN HAKARET SUÇLARI

Yazan: *Hasan Refik ERTUĞ*

Basın ve yayın vasıtasıyla işlenen hakaret suçları, ötedenberi üzerinde pek çok söz söylenmiş ve tartışmalar yapılmış bir konudur. Bu konu-basının, İdare Hukukunu pek yakından ilgilendirmesi dolayısıyla, İdare Hukukunda da bahis mevzuu edilmiştir. 1881 Numaralı «Matbuat Kanunu» muzun 32 inci maddesinde, 35 inci maddesinin (B) bendinde, 47 inci maddesinde, 55 inci maddesinde, kısmen, dolayısıyla veya doğrudan doğruya hakaret suçunu ilgilendiren hükümlere raslanmaktadır. Bu itibarla ki, bu suçun cezalandırılması usullerinde veya ceza miktarlarında vuku bulacak değişiklikleri yakından kovalamakta ve bunlar üzerinde incelemeler yapmakta İdare Hukuku bakımından fayda vardır.

Türk Ceza Kanununun 480 inci maddesinin birinci fıkrası, hakaret suçundan bâhis olup değişiklikten önceki şu şekliyle; «Her kim toplu veya dağınık birkaç kişi ile ihtilât ederek diğer bir şahıs hakkında bir *maddei mahsusa* tâyin ve isnadiyle halkın hakaret ve husumetine maruz kalacak yahut namus ve haysiyetine dokunacak bir fiil isnat ederse *üç aydan otuz aya kadar hapse ve elli liradan beşyüz liraya kadar ağır cezai nakdiye mahkûm*» olacağını göstermekteydi.

Maddenin ikinci fıkrası, asıl konumuzla ilgili bulunmakta ve basın vasıtasıyla işlenecek hakaret suçlarına temas eylemekte; «Eğer bu cürüm, umuma neşir veya teşhir olunmuş yazı veya resim veya sair neşir vasıtalarıyla irtikâbolunmuş ise, failin göreceği ceza, *bir seneden beş seneye kadar hapis ve ikiyüz liradan aşağı olmamak üzere cezai nakdi*» olduğunu söylemekte idi.

482 inci maddeye gelince; bu yazımıza konu olan değişiklikten önceki şekliyle burada hakaret suçu daha genel olarak ele alınmakta ve tabiatıyla, ceza da, 480 inci maddeye nispetle, daha hafif tutulmuş bulumaktaydı:

«Her kim toplu veya dağınık birkaç kişi ile ihtilât ederek her ne suretle olursa olsun bir kimsenin namus veya şöhret veya vekar ve haysi-

yetine taarruz eylerse üç aya kadar hapis ve yüz liraya kadar ağır para cezasıyla mahkûm olur.

«Eğer, bu fiil, kendisine tecavüz olunan kimse yalnız olsa bile huzurunda, yahut kendisine hitaben yazılıp gönderilmiş bir mektup, bir telgraf, resim veya her hangi bir yazı veya telefonla işlenirse, failin göreceği ceza, dört aya kadar hapis ve yüz liraya kadar ağır para cezasıdır.

«Eğer, kendisine tecavüz olunan kimsenin huzuriyle beraber alenen vaki olursa, ceza, altı aya kadar hapis ve ikiyüzelli liraya kadar ağır para cezasıdır.

«Eğer, fiil, 480 inci maddenin ikinci fıkrasında beyan olunan vtsılardan biri ile işlenirse, ceza, altı aydan ve ağır para cezası yüz liradan aşağı olamaz.»

Bu maddede bizi asıl ilgilendiren hüküm de işte bu sonuncu fıkradadır.

Bu iki maddenin eski şeklinde tâyin edilen cezaları, hülâsa edecek olursak, diyebiliriz ki; «Maddei mahsusa isnadiyle» ve «umuma neşir veya teşbir olunmuş yazı veya resim veya sair neşir vasıtalarıyle» işlenen hakaretin sübutu halinde, suçu işliylene verilecek hapis cezasının aşağı haddi bir yıl, yukarı haddi beş yıl ve ağır para cezasının ise, yalnız aşağı haddi muayyen olup bu da ikiyüz liradan ibaretti. «Bir kimsenin namus veya şöhret veya vekar ve hasiyetine taarruz» suretiyle ve «Umuma neşir veya neşrolunmuş yazı veya resim veya sair neşir vasıtalarıyle» işlenen hakaretin sübutu halinde ise, suçu işliylene verilecek hapis cezasının aşağı hadleri altı ay hapis ve yüz lira ağır para cezası olup her ikisinin de yukarı hadleri genel hükümlere tâbi bırakılmıştı.

480 inci maddenin ikinci fıkrasındaki cezanın bir yıldan ve ikiyüz liradan ve 482 nci maddenin son fıkrasındaki cezanın da altı aydan ve yüz liradan başlaması; bazı çevrelerde, bu kabîl suçlardan sanık olarak mahkeme huzuruna çıkanları, cezaların aşağı haddlerinin ağır olması yüzünden, yargıçların beraet ettirmeyi adalet duygularına daha uygun bulduklarına dair tartışmalara sebep olmuştu. Hattâ bu tartışmaların akisleriyle ilgili olarak geçen yılın başlarında, basın ve yayın meseleleriyle ilgili olarak C. H. P. Meclis Grubu'nda uzun süren tartışmalı konuşmalara yol açan birkaç oturum yapılmıştı. Bu konuşmalar sonunda Grupun kararıyle Basın ve Yayın meselelerini incelemek üzere bir komisyon kurulmuş ve bu komisyonun hazırladığı rapor, C. H. P. Meclis Grubu

Umumi Heyetinin, 4. IV. 1944 tarihli bir oturumunda okunmuş ve tasvi-bedilmiştir; bu oturumda raporun okunmasıyla beraber bazı milletvekilleri de söz almışlar ve bu konu üzerinde fikirlerini söylemişler, tedbirler teklif eylemişlerdi. Hükümet de, gerek raporda ileri sürülen tedbirlere, gerekse söz alan milletvekillerinin tekliflerine iltihak eylemiş ve bu tedbirlerle teklifleri gerçekleştirmek için çalışılacağını ifade etmişti.

C. H. P. Meclis Grubu Basın ve Yayın Komisyonu 29. III. 1944 tarihli raporunda, Basın ve Yayın meselelerini:

«I. — Kanunların icra ve kaza makamlarına verdiği salâhiyetlerin iyi kullanılması,

«II. — Kanunlardaki eksiklerin tamamlanması,

«III. — Gazeteciliğin, mensuplarına refah ve güven veren bir meslek haline getirilmesi» olarak üç esaslı kısımda toplamış ve bunları ayrı ayrı tahlil eylemiştir. Raporun II nci kısmında 3 sayılı paragrafındaki (a) bendinde aynen şöyle denilmektedir [1]:

«Neşir suretiyle vâki olan hakaret cezasının en aşağı hadleri, hakaretin nevine göre altı ay ve bir seneden başladığı için hâkimlerin sövme fiilini hafif buldukları hallerde, suçluları mahkûm etmektense beraet ettirmeyi tercih ettikleri görülmekte ve bu sebepten birçok haysiyet ve şerefe tecavüz suçları cezasız kalmaktadır. Bu suretle bir kısım hakaret suçlarının cezasız kalmalarına meydan vermemek için cezaların asgari hadlerinin indirilmesi komisyonumuzca muvafık görülmektedir.»

Hükümet, hem rapordaki bu tavsiyeye uymak, hem de Grup'taki konuşmalarda ileri sürülen teklifleri karşılamak maksadiyledir ki, 10. IV. 1944 tarihli bir kanun tasarısını Büyük Millet Meclisine sunmuştur. Tasarı, Adalet Komisyonunda görüşüldükten sonra Meclisin 4. XII. 1944 tarihli toplantısında konuşulmuş ve kanunluk kazanarak 5882 numaralı, 18 aralık 1944 tarihli Resmî Gazete'de 4683 numaralı kanun halinde yayımlanmıştır. Bu kanunun tasarısında şöyle denilmektedir:

«Türk Ceza Kanunu, hakaret ve sövme suçlarınının Matbuat vasıtasıyla işlenmesini ağırlatıcı bir sebep olarak saymakta ve âdi hakaret ve sövme suçlarına nazaran daha ağır cezalar vermektir. Ceza Kanununun 480. inci maddesinin son fıkrası, neşir yolu ile işlenen hakaret suçunun cezasını bir seneden beş seneye kadar hapis ve ikiyüz liradan beşyüz liraya

[1] Sözü geçen raporun, Basın ve Yayın Umum Müdürlüğünün 6-IV-1944 tarihli ve 5362/2549 numaralı yazısıyla gazetelere ve dergilere gönderilen suretinin 12 nci sayfası.

kadar ağır para cezası olarak tâyin eylemiştir. 482 nci maddenin son fıkrasında da Matbuat vasıtasıyla işlenen sövme suçlarına altı aydan beş seneye kadar hapis cezasıyla yüz liradan ikiyüzelli liraya kadar ağır para cezası vermektedir. Bu cezaların âzami hadlerinin [²] yüksek olması yüzünden Parti Grubu Komisyonunun Basın ve Yayın hakkındaki raporunda da belirtildiği gibi, birçok hallerde maznunların beraet ettirilmesi cihetine gidilmekte ve bu suretle suçlular cezasız bırakılmaktadır.

«Diğer taraftan sövme suçunun neşir vasıtalarıyla işlenmesi halinde beş senelik yukarı had de fazla ağır görülmektedir. Bu itibarla Matbuat vasıtasıyla işlenen hakaret ve sövme suçlarının cezalarında gerekli tadiller yapılmıştır.»

Hükümet tarafından Büyük Millet Meclisine sunulan bu tasarı, Adalet Komisyonunca, ifade şekillerinde yapılan bazı küçük değişiklikler bir yana bırakılırsa, hemen hemen aynen Kamutaya sevk edilmiştir. Adalet Komisyonu mazbatasında şöyle denilmektedir:

«Türk Ceza Kanununun hakaret ve sövme suçlarına taallük eden 480 inci maddesinin 2 inci fıkrası, bu suçların, umuma neşir veya teşhir olunmuş yazı veya resim veya sair neşir vasıtalarıyla işlenmesini ağırlatıcı bir sebep telâkki ederek cezayı ağırlaştırmaktadır. Filvaki, bu maddenin birinci fıkrasına tevfikân, her kimse toplu veya dağınık birkaç kişi ile ihtilât ederek diğer bir şahsın hakkında bir *maddei mhasusa* tâyin ve isnadı ile halkın hakaret ve husumetine maruz kılacak yahut numus ve haysiyetine dokunacak bir fiil isnad ederse üç aydan otuz aya kadar hapse ve elli liradan beş yüz liraya kadar para cezasına mahkûm olur. Buna mukabil, ikinci fıkrada, neşir veya teşhir yolu ile işlenen hakaret suçunun cezası, bir seneden beş seneye kadar hapis ve iki yüz liradan aşağı olmamak üzere para cezasıdır. İşte bu iki fıkra arasındaki cezalarlarda bir nispet ve ahenk gözetilmek bakımından ikinci fıkradaki cezanın aşağı ve yukarı hadlerinin indirilmesini muvafık bulan encümenimiz, lâyihanın gerek bu maddeye ve gerek 482 nci maddeye taallük eden tadillerini kabule.... karar vermiştir.»

Adalet komisyonunun bu mütalâsiyle Hükümetin tasarıya bağlı gerekçesi arasındaki farka temas etmekte fayda buluyoruz. Hükümet, C. H. P. Meclis Grup Genel Kurulunun mütalâasına iştirak ederek Basın vasıtalarıyla işlenen hakaret suçlarına tertip olunacak cezaların aşağı hadlerini indirmek için 480 inci ve 482 nci maddelerde değişiklik teklif edildiğini ifade eylemekte, buna mukabil, Adalet Komisyonu 480 inci

maddenin birinci ve ikinci fıkralarındaki cezalar arasında «bir nispet ve ahenk gözetilmek bakımından» bu maddelerde böyle bir değişikliği muvafık bulduğunu yazmaktadır. Bu görüşlerden birincisi, daha ziyade tatbikatta raslanan bir boşluğu doldurmak fikrinden ilham almakta, ikincisi ise, sırf adalet bakımından aynı suçun türlü hallerine tertip edilen cezaları arasında «bir nispet ve ahenk» kurulması lüzumundan hareket eylemektedir ki, biz de bu düşünceye iltihak ediyoruz. Esasen, bu izah farkı, tasarı üzerinde bir değişiklik yapmağa gerektirecek mahiyette olmadığından netice üzerine tesir etmiştir.

Adalet Komisyonunun tasarı üzerinde yaptığı değişikliklere gelince; bu da, 480 inci maddenin birinci fıkrasındaki «.... liraya kadar ağır cezai nakdiye mahkûm olur» ibaresinin, «.... liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur» şekline ve aynı maddenin ikinci fıkrasındaki «..... umuma neşir veya neşrolunmuş yazı veya» ibaresinin de, «..... umuma neşir veya teşhir olunmuş yazı veya.....» şekline sokulmasına münhasır kalmıştır. Birinci değişiklik sadece bir dil sadeleştirmesinden ve ikincisi ise, bir zuhul neticesi olarak yazıldığını sandığımız ve fakat yazılmasındaki asıl sebebini bilmediğimiz «..... neşrolunmuş.....» yerine «..... teşhir olunmuş.....» kelimelerinin getirilmesinden ibaret kalmaktadır. Zaten bu noktaya Adalet Komisyonu mazbatasında da şöyle temas edilmiştir: «..... (neşrolunmuş) kelimesi, bu fıkrada esasen mevcut olan neşir mefhumuna hiçbir şey ilâve etmediği cihetle bu kelimenin tayyî ile yerine (teşhir olunmuş) kelimesinin konmasına.....»

*
* *
*

Türk Ceza Kanununda yapılan bu değişiklikle, hakaret suçlarının kovalanmasında ve cezalandırılmasında Türk cemiyeti ve bilhassa basın hayatımız için değerli faydalar sağlanacağı şüphesizdir.

**Sıtma, yuvamızın, sağlığımızın ve kalkınmamı-
düşmanıdır.**